

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.485>

Коваль І. С.,
orcid.org/0000-0002-9204-9228

НЕПЕРЕРВНИЙ САМОРОЗВИТОК МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ ЯК СОЦІАЛЬНА ПОТРЕБА

У статті представлено результати науково-теоретичного дослідження неперервного саморозвитку. З'ясовано, що існує складність у розмежуванні предмета вивчення «саморозвитку», оскільки це поняття науковцями залежно від наукової сфери застосування трактується як розвиток, рух, спрямованість, спроможність, діяльність, бажання, активність. Зокрема, у філософському контексті поняття саморозвитку тлумачиться як першочергова соціальна проблема, що вимагає достеменного осмислення й виникає внаслідок внутрішньоособистісної свободи, сприяючи зміні особистісних станів, де кожен наступний відповідає повнішому, багатішому, досконалішому буттю; у психологічному – як своєрідна діяльність людини, що виявляється в активній позиції щодо зовнішнього світу, а тому може бути описаною за допомогою визначеного психологічного механізму; у педагогічному – як особистісне бажання індивіда підвищити рівень власної компетентності за допомогою певних видів діяльності, що сприяють їх удосконаленню чи формуванню. Установлено, що неперервний саморозвиток у професійному становленні особистості є першочерговим завданням, а її прагнення до постійного вдосконалення та розвитку є важливою передумовою самоствердження та самореалізації.

Визначено поняття «неперервний саморозвиток майбутніх рятувальників у галузі безпеки людини» як складний, свідомий, неперервний та динамічний процес, спрямований на самоорганізацію, самовиховання, самоосвіту й реалізацію потенціалу на шляху досягнення компетентності й професіоналізму в ситуаціях невизначеності. Розуміння фахівцями служби цивільного захисту особливостей неперервності саморозвитку та його векторності сприяє самореалізації їх особистісних цінностей, формуванню компетентності, створенню позитивного іміджу, уникненню негативних психоемоційних навантажень.

Ключові слова: самовдосконалення, неперервний саморозвиток, майбутні рятувальники, галузь безпеки людини.

Постановка проблеми. Життєдіяльність фахівців служби цивільного захисту в період війни та соціально-політичних змін характеризується пошуком нових векторів удосконалення професійної діяльності, зокрема трансформацією їх соціальних цінностей. Сьогодні диктує суспільству суперечність між потребою особистісного зростання індивіда та потребою в його адаптації й регуляції поведінки. Тобто існує пряма залежність зовнішнього світу від внутрішнього, що продукує нові завдання для ЗВО щодо формування зокрема й особистості фахівця служби цивільного захисту.

Звертаючи увагу на ефективність виконання службових обов'язків рятувальниками, відзначаємо, що якість цього процесу безпосередньо залежить від їх компетентності, що продукує неперервний саморозвиток не лише у процесі фахової підготовки, а й упродовж усієї професійної життєдіяльності в галузі безпеки людини.

Аналіз досліджень. Особливості розвитку та саморозвитку особистості є об'єктом вивчення філософії (Д. Батлер, Р. Декарт, А. Дробович, Р. Жирар, М. Закович, М. Іщенко, С. Кевелл, В. Лозовой, Л. Сідак, О. Соколовський, Д. Челмерс), психології (Г. Балл, М. Вієвська, Л. Красовська, С. Кузікова, В. Лозовецька, Н. Пророк, В. Семиченко) та педагогіки (Л. Бондаренко, О. Гандабура, І. Зязюн, Л. Зязюн, Н. Кушнір, Н. Лосева, Г. Назаренко, С. Паршук, С. Стельмах).

© Коваль І. С.

Вивчення особливостей саморозвитку фахівців ризиконебезпечних професій висвітлено у працях О. Вавринів, Н. Вовк, О. Діденка, О. Капінуса, М. Козяра, А. Кришталь, В. Лефтерова, В. Масляніцина, Л. Олійника, О. Повстин, С. Пономаренка, І. Смірної, Ю. Таймасова, Р. Яремка. Незважаючи на значний доробок науковців, актуальною потребою сьогодення протистояння у війні є неперервний саморозвиток майбутніх рятувальників у галузі безпеки людини.

Мета статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні потреби неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників.

На різних етапах наукового дослідження використовувались науково-теоретичні методи дослідження, а саме аналіз, синтез, систематизація та логічне узагальнення наукових джерел із проблеми неперервного саморозвитку майбутніх рятувальників.

Виклад основного матеріалу. Компетентність, професіоналізм і конкурентоспроможність фахівця безпосередньо залежить від навчання й самовдосконалення, що триватиме впродовж усього життя, не обмежуючись ЗВО чи займаною посадою. Усіх нас до саморозвитку штовхають матеріальні, духовні, статусні та професійні потреби, оскільки кожен індивід бажає їх задовольнити, розкривши та вдосконаливши свої здібності й компетенції.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми свідчить, що саморозвиток трактується науковцями в різних площинах. У словниках це поняття тлумачиться як розвиток, що досягається самостійними заняттями, вправами без сприяння і впливу будь-яких зовнішніх сил; як рух (до самоактуалізації, емоційної й когнітивної зрілості); як спрямованість (активність особистості щодо самовдосконалення й розвитку власної індивідуальності); як спроможність (трансформація життєдіяльності людини у предмет практичного вдосконалення); як діяльність (спрямована на результативну самозміну, опанування вищого сенсу життя для задоволення пізнавальних потреб життєдіяльності); як бажання (реалізації життєвої енергії, самоствердження себе як особистості за допомогою функціонування наявних і нарощення модерних потенцій для отримання передових результатів); як активність (спрямована на вдосконалення особистості, де потрібно докладати власні зусилля, працю, розробляючи індивідуальні способи власного існування) [12].

Науковці М. Лондон та Дж. Смісер указують, що саморозвиток полягає у визначенні цілей розвитку, пошуку й використанні зворотнього зв'язку, застосуванні розвивальних видів діяльності, особистісному спостереженні за власним вдосконаленням. Науковці наголосили, що передумовами успішного саморозвитку є відкритість досвіду, усвідомленість та інтернальний локус контролю. Вони підкреслили, що люди можуть не лише контролювати власну поведінку, а й усвідомлювати, що в ній є для них найбільш зручним і бажаним [17, с. 10].

Вивчаючи самовдосконалення особистості в науковій рефлексії та реалізації біографічних проєктів, О. Єрахторіна «саморозвиток особистості» розглядає як складний інтегральний процес, тому його механізми аналізуються філософією, психологією, педагогікою, що заважає розмежувати предмет вивчення [0, с. 10]. Відповідно до запропонованого нами середовищного підходу вчена стверджує, що зміна соціуму, неперервна адаптація людини в ньому, удосконалення себе відповідно до ідеалу роблять особистість завжди незавершеною, і тому вона перебуває у стадії постійного розвитку, неперервному русі власного становлення [там само, с. 46].

У монографії В. Лозового й Л. Сідлак «саморозвиток особистості» трактується як першочергова соціальна проблема, що вимагає достеменного осмислення. Науковці вказують, що біографічне проєктування, вибір моделей, стратегій саморозвитку людини не залежать від зовнішніх ситуацій, тому і є усвідомленими. Духовний розвиток індивіда не завершується його сьогоденним надбанням, оскільки особистість є незавершеною системою і прагне саморозвиватися відповідно до середовища, а докорінна зміна життєвої позиції призводить до власного самознищення [7, с. 9]. Вони трактують

саморозвиток особистості як взаємопов'язані події, що виникають внаслідок внутрішньо-особистісної свободи, сприяючи зміні особистісних станів, де кожен наступний відповідає повнішому, багатшому, досконалішому буттю. Ними виокремлено поняття «усвідомлений саморозвиток особистості», що тлумачиться як саморозвиток особистості, який сприяє похвальному, усвідомленому, бажаному її внутрішньому самозбагаченню [7, с. 98]. До основних ознак усвідомленого саморозвитку, за допомогою якого його можна вирізнити від інших видів діяльності, виокремивши конкретні його форми, віднесено: світоглядні, зокрема ціннісні й смисложиттєві орієнтації, мету й мотиви діяльності; ставлення особистості до піднесення досконалості буття і співвіднесення з цим своєї активності, зокрема бажаності, про що свідчить використання для цього вільного часу тощо; багатогранність або однобокості самовпливу; систематичність і напруженість діяльності, спрямованої на розвиток чи нейтралізацію певних рис; планування діяльності й використання бюджету вільного часу; самооцінку й суспільну оцінку самої діяльності та її наслідків [7, с. 159].

У психологічному контексті «саморозвиток» тлумачиться як своєрідна діяльність людини, що виявляється в активній позиції щодо зовнішнього світу, зокрема свого місця в ньому, а також у постійній роботі над собою та особистісним самовдосконаленням [15, с. 37].

Передовий педагогічний досвід підтверджує, що формування персоналізованої готовності особистості до саморозвитку є важливим завданням системи освіти України, продукуючи виконання громадянського обов'язку й потреби самозабезпечення себе в соціумі на рівні потрібних запитів життєдіяльності [4, с. 75]. Основою будь-якого саморозвитку є творче й осмислене ставлення до себе, оскільки цей процес є індивідуально усвідомленим, самостійним, особистісним, цілісним, цілеспрямованим, постійним, систематичним, ініціативним, творчим, планомірним, повсякденним, багатоаспектним, динамічним [16, с. 345].

Цікавими є дослідження Н. Пророк, де вона вказує, що процес самовдосконалення особистості має на меті повну незалежність її роботи над своєю індивідуальністю. У широкому спектрі людських дій, учинків, висловлювань феноменологічно виявляється діяльність зазначеного процесу. З огляду на це, насамперед потрібно звертати увагу на усвідомлення себе суб'єктом життя, тобто на осмислення й прийняття потенцій і здібностей працювати над саморозвитком [11, с. 529]. Також учена наголошує на вольовому характері саморозвитку, вказуючи, що для досягнення поставленої перед собою мети власного вдосконалення особистість наштовхується на важку працю, яка вимагає докладання зусиль і переборення себе самої [там само, с. 531].

Можна погодитися з Г. Назаренко, яка саморозвиток особистості трактує як цілеспрямовано активну діяльність, що сприяє зміні себе самої власними зусиллями й розв'язанню в демократичному просторі внутрішніх суперечностей свого існування. На її думку, процес саморозвитку відбувається у двох формах – самовиховання й самовдосконалення. Перша форма є своєрідним видом внутрішньої діяльності суб'єкта, що направлена для його реалізації в демократичному середовищі на формування вмінь, навичок, здібностей, якостей; друга – першочергова форма саморозвитку як суб'єкта демократичної взаємодії, яка потребує впровадження механізму рефлексії, спрямованого на пізнання власної поведінки, дій і вчинків, почуттів і здібностей; вона здійснюється у моральній системі координат та є усвідомленням того, як його сприймають партнери взаємодії [9, с. 99].

Погоджуємося із С. Кузіковою, що процес саморозвитку особистості не може бути описаний за допомогою визначеного психологічного механізму, оскільки він набуває різних ознак у часі, є багатоплановим і багатоаспектним, а тому здійснюється в різноманітних формах. До психологічних механізмів саморозвитку вчена відносить рефлексію, інтеріоризацію, екстеріоризацію й ідентифікацію [5, с. 171]. Рефлексія сприяє усвідомленому аналізу власного «Я», своєї діяльності та явищ свідомості. Вона виникає

в разі зіткнення особистості з потребою розгляду прийнятих уявлень про світ і власне «Я», форм діяльності, настанов і системи цінностей. Трансформація й перебудова усвідомленої (опрацьованої свідомістю) риси, стану або форми поведінки на користь індивіда є умовою зростання й саморозвитку. Емоційне забарвлення того, що інтеріоризується, виконує важливу роль для особистісного саморозвитку, оскільки явища й об'єкти через емоційне переживання отримують власне висвітлення в системі особистісних смислів. Прийняті емоційні явища й активне ставлення до них продукують умови активізації особистісного саморозвитку. Винесення в зовнішній світ результатів діяльності характеризує найпродуктивніший механізм саморозвитку – екстеріоризацію, що є завершальним етапом самотворчості, має на меті створення й опрідметнення нових бутєвих цінностей. Механізм ідентифікації полягає в емоційно-когнітивному пізнанні й ототожненні себе як суб'єкта. Усі ідентифікації суб'єктів між собою пов'язані різноманітними зв'язками, створюючи системи з різними рівнями їх значущості й можуть бути усвідомлені, актуальні, отримуючи визначений вплив на поведінку особисті, що прагне до саморозвитку [5, с. 171].

І. Зязюн наголосив, що зміст і мета освіти полягає в тому, щоб особистість перебувала в постійному розвитку, духовному самоствердженні, гармонії відносин із собою й оточуючими, зі світом загалом. Це сприяє створенню освітніх умов на державному рівні «розвитку – саморозвитку, виховання – самовиховання, навчання – самонавчання всіх і кожного» [2, с. 14].

Енциклопедичний словник освіти дорослих дає таке визначення цього поняття: саморозвиток є цілеспрямованою і свідомо здійснюваною діяльністю, яка спрямована на формування особистих позитивних якостей індивіда, подолання його негативних властивостей та вироблення активної життєвої позиції. Саморозвиток особистості властивий усім сферам людської життєдіяльності, а тому має на меті постійну реалізацію можливостей «Я» засобами власних зусиль або співдіяльності чи співтворчості з іншими людьми, соціумом і світом загалом [10, с. 381–382].

Цілком погоджуємося із Н. Лосевою, яка саморозвиток трактує як неперервний процес, де на основі мотивів ставляться й досягаються визначені цілі зміни себе загалом чи діяльності зокрема [8, с. 45]. У цьому напрямку варто звернути увагу на наукові ідеї В. Семаченко, де в контексті неперервної професійної освіти нею аналізується проблема особистісного розвитку й саморозвитку, який розуміється як особистісне бажання індивіда поліпшити свої індивідуальні якості за допомогою певних видів діяльності, що сприяють їх удосконаленню чи формуванню [13, с. 50].

На ціннісну спрямованість усвідомленого саморозвитку особистості вказує Е. Коваленко. У дисертації саморозвиток він трактує як одну з форм руху матерії, яка спрямована на вирішення суперечностей його існування в соціумі та реалізується в самій активності суб'єкта. Науковець наголошує, що усвідомлений саморозвиток залежить від домінантних цінностей конкретного історичного суспільства й окремого вибору індивіда. Зміст цього поняття може виявлятися в поєднанні неусвідомлених (імітація, наслідування, адаптація, гра) й усвідомлених (самовиховання, самовдосконалення) форм. Вектор усвідомленого саморозвитку залежить від «сенсожиттєвих орієнтирів» і світоглядних позицій, де за основу береться ціннісний блок. Грунтуючись на домінантних світоглядних орієнтаціях, учений визначив стратегії усвідомленого саморозвитку особистості – соціоцентричну, культуроцентричну, індивідоцентричну та ін. [3, с. 77].

Звертаючись до вітчизняної науки, Н. Кушнір розкриває дефініцію особистісного розвитку як системний, цілісний і комплексний процес. Вона вказує, що зростання в будь-якому «особистісному вимірі» породжує просування в інших, де важливо розуміти принципи саморозвитку, які детерміновані метою й пов'язані сенсом цілісної життєдіяльності особистості. На її думку, людський вектор у процесі саморозвитку має постійно рухатись в напрямку самопізнання, самовиховання й самоосвіти, а це своєю

чергою сприятиме формуванню зрілої особистості, фігуруючи суб'єктом власного розвитку й життєдіяльності [6, с. 207].

С. Стельмах доводить, що початок саморозвитку можливий за бажання особистості самовдосконалитись і змінити власну позицію спеціаліста на позицію професіонала. На її думку, до вдосконалення спонукає професійний ідеал, шлях до якого індивід обирає, обмірковуючи власні реалії, відбираючи ті фахові риси та якості, що потребують розвитку. Саме ж уміння особистості вчитися надихає оточуючих на «пошук вічної і нескінченної у просторі-часі філософської мудрості». Приклад саморозвитку виховує щирі цінності, сприяє конструктивній самозміні себе й навколишнього середовища [14, с. 81].

Висновки. Основним завданням кожної особистості, яка має на меті досягти успіхів у життєдіяльності, є неперервний саморозвиток. Прагнення індивіда до постійного розвитку та вдосконалення є важливою передумовою самоствердження та самореалізації. Розуміння особливостей неперервності саморозвитку майбутніх рятувальників та його векторності сприяє самореалізації їх особистісних цінностей, економії часу, формуванню компетентності, створенню позитивного іміджу, уникненню негативних психоемоційних навантажень.

За результатами науково-теоретичного узагальнення проблеми визначено, що неперервний саморозвиток майбутніх рятувальників у галузі безпеки людини – це складний, свідомий, неперервний та динамічний процес, спрямований на самоорганізацію, самовиховання, самоосвіту й реалізацію потенціалу на шляху досягнення компетентності та професіоналізму в ситуаціях невизначеності.

Перспективою подальших розвідок у сьогоднішній ситуації війни вбачаємо розроблення інтерактивних методів саморозвитку й самовідновлення, що забезпечить функційну і психоемоційну стійкість особистості в її життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Єрахторіна О. М. Самовдосконалення особистості у науковій рефлексії і реалізації біографічних проєктів: монографія. Х.: Вид-во Іванченка І. С. 2013. 215 с.
2. Зязюн І. А. Неперервний розвиток і саморозвиток педагогічної майстерності вчителя у післядипломний період. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ; Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», Вип. 29. 2012. С. 13-23.
3. Коваленко Е. А. Усвідомлений саморозвиток особистості в сучасних умовах. *Вісник Харківського університету. Сер. Теорія культури і філософія науки*. Харків, 2014. № 1092. С. 71–78.
4. Коваль І. С. Готовність майбутніх рятувальників до професійного саморозвитку. *Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності*: збірник тез доповідей І Науково-практичної конференції з міжнародною участю. Львів: ЛДУБЖД, 2022. С. 74-77.
5. Кузікова С. Б. Психологія саморозвитку: навч. посіб. Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : МакДен, 2011. 149 с.
6. Кушнір Н. С. Аспекти особистісного саморозвитку у контексті доробку В. О. Сухомлинського. *Наукові записки ЦДПУ. Серія : Педагогічні науки / ред. В. Ф. Черкасов [та ін.]*. Кропивницький: КОД, 2018. Вип. 172. С. 204–208.
7. Лозовой В. О., Сідлак Л. М. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці: монографія. Х.: Право, 2006. 256 с.
8. Лосева Н. М. Саморозвиток викладача вищої школи : навчальний посібник. Д.: ДонНУ, 2003. 336 с.
9. Назаренко Г. А. Теорія і практика виховання культури демократизму учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07. Київ. 2016. 597 с.
10. Освіта дорослих енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка. К.: Основа, 2014. 490 с.
11. Пророк Н. В. Уявлення про самовдосконалення в сучасній психології. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць І-ту п-тії ім. Г. С. Костюка. Т. Х. Вип. 23. 2012. С. 527-537.

12. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: монографія / за ред. В. А. Ковальчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с.
13. Семиченко В. А. Проблема особистісного розвитку і саморозвитку в контексті неперервної професійної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 2. С. 46-57.
14. Стельмах С. С. Професійний саморозвиток викладача вищої школи як чинник підвищення якості освіти. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2012. № 8. С. 76–82.
15. Яремко Р. Я. Соціально-психологічні особливості розвитку професійної самореалізації майбутніх фахівців з пожежної безпеки: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.05. Київ, 2022. 267 с.
16. Koval I. S. Phenomenology of continuous self-development of future rescuers. *International scientific conference «The role of psychology and pedagogy in the spiritual development of modern society»* : conference proceedings. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. Pp. 341-344.
17. London M., Smither J. W. Empowered self-development and continuous learning. *Human Resource Management: John Wiley & Sons Inc.*, 1999. Vol. 38 (1). Pp. 3-16.

References:

1. Yerakhtorina, O. M. (2013). Samovdoskonalennia osobystosti u naukovii refleksii i realizatsii bihografichnykh proektiv [Personal self-improvement in scientific reflection and implementation of biographical projects]. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Ziaziun, I. A. (2012). Neperervnyi rozvytok i samorozvytok pedahohichnoi maisternosti vchytelia u pislidyplomnyi period [Continuous development and self-development of the teacher's pedagogical skills in the post-graduate period]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 29, 13–23 [in Ukrainian].
3. Kovalenko, E. A. (2014). Usvidomlenyi samorozvytok osobystosti v suchasnykh umovakh [Conscious self-development of the individual in modern conditions]. *Visnyk Kharkivskoho universytetu. Ser. Teoriia kultury i filosofiia nauky*, 1092, 71–78 [in Ukrainian].
4. Koval, I. S. (2022). Hotovnist maibutnikh riatuvalnykiv do profesiinoho samorozvytku [Readiness of future rescuers for professional self-development], *Sotsialno-psykholohichni ta humanitarni vymiry bezpeky zhyttiediialnosti*, zbirnyk tez dopovidei I Naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu [Socio-psychological and humanitarian dimensions of life safety, A collection of abstracts of papers of the 1st Scientific and Practical Conference with International Participation]. Lviv [in Ukrainian].
5. Kuzikova, S. B. (2011). Psykholohiia samorozvytku [Psychology of self-development]. Sumy [in Ukrainian].
6. Kushnir, N. S. (2018). Aspekty osobystisnoho samorozvytku u konteksti dorobku V. O. Sukhomlynskoho [Aspects of personal self-development in the context of V. O. Sukhomlynskyi's work]. *Naukovi zapysky TsDPU. Serii: Pedahohichni nauky*, 172, 204–208 [in Ukrainian].
7. Lozovoi, V. O., & Sidlak, L. M. (2006). Samorozvytok osobystosti u filosofskii refleksii ta sotsialnii praktytsi [Self-development of personality in philosophical reflection and social practice]. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Losieva, N. M. (2003). Samorozvytok vykladacha vyshchoi shkoly [Self-development of a higher school teacher]. Donetsk [in Ukrainian].
9. Nazarenko, H. A. (2016). Teoriia i praktyka vykhovannia kultury demokratyzmu uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Theory and practice of raising the culture of democracy for students of senior classes of general educational institutions]. (Doctor's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
10. Kremenia, V. H., & Kovbasiuka, Yu. V. (2014). Osvita doroslykh entsyklopedychnyi slovnyk [Adult education encyclopedic dictionary]. Kyiv: Osnova [in Ukrainian].
11. Prorok, N. V. (2012). Uiavlennia pro samovdoskonalennia v suchasni psykholohii [Ideas about self-improvement in modern psychology]. *Aktualni problemy psykholohii*, 23, 527-537 [in Ukrainian].
12. Kovalchuk, V. A. (2011). Profesiyni samorozvytok maibutnoho fakhivtsia [Professional self-development of the future specialist]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
13. Semychenko, V. A. (2010). Problema osobystisnoho rozvytku i samorozvytku v konteksti neperervnoi profesiinoy osvity [The problem of personal development and self-development in the context of continuous professional education]. *Pedahohika i psykholohiia*, 2, 46-57 [in Ukrainian].

14. Stelmakh, S. S. (2012). Profesiyniy samorozvytok vykladacha vyshchoi shkoly yak chynnyk pidvyshchennia yakosti osvity [Professional self-development of a higher school teacher as a factor in improving the quality of education]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 8, 76–82 [in Ukrainian].
15. Yaremko, R. Ya. (2022). *Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti rozoytku profesiinoy samorealizatsii maibutnikh fakhivtsiv z pozhezhnoi bezpeky* [Socio-psychological features of the development of professional self-realization of future fire safety specialists]. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
16. Koval, I. S. (2022). Phenomenology of continuous self-development of future rescuers. *The role of psychology and pedagogy in the spiritual development of modern society*, International scientific conference. Riga, Latvia [in English].
17. London, M., & Smither, J. W. (1999). Empowered self-development and continuous learning. *Human Resource Management*, 38 (1), 3–16 [in English].

Koval I. S.,

orcid.org/0000-0002-9204-9228

CONTINUOUS SELF-DEVELOPMENT OF FUTURE RESCUERS AS A SOCIAL NEED

The article presents the results of a scientific and theoretical study of continuous self-development. It has been found that there is a difficulty in distinguishing the subject of study of "self-development", since this concept is interpreted by scientists, depending on the scientific field of application, as: development, movement, orientation, ability, activity, desire and activity. In particular, in the philosophical context, the concept of "self-development" is interpreted as a primary social problem that requires thorough understanding and arises as a result of intra-personal freedom, contributing to the change of personal states, where each subsequent one corresponds to a fuller, richer, more perfect being; in the psychological - as a kind of human activity that manifests itself in an active position in relation to the outside world, therefore it can be described using a certain psychological mechanism; in the pedagogical - as a personal desire of an individual to increase the level of his or her own competence with the help of certain types of activities that contribute to their improvement or formation. It has been established that continuous self-development in the professional formation of an individual is a primary task, and his or her desire for constant improvement and development is an important prerequisite for self-affirmation and self-realization.

The concept of "continuous self-development of future rescuers in the field of human security" is defined as a complex, conscious, continuous and dynamic process aimed at self-organization, self-upbringing, self-education and realization of potential on the way to achieving competence and professionalism in situations of uncertainty. The civil protection service specialists' understanding of the continuity of self-development and its vectoriality contributes to the self-realization of their personal values, the formation of competence, the creation of a positive image, and the avoidance of negative psycho-emotional stress.

Key words: self-improvement, continuous self-development, future rescuers, the field of human security.

Дата надходження статті: 12.09.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник Олійник Л. В.